

FOTO HOLLANDSE HOOGTE

Christenen, moslims, joden en humanisten vormen menselijke keten tussen kerk, moskee en synagoge. Amsterdam, 13 maart 2011.

Nederland gaat de segregatie voorbij

De beeldvorming over Marokkanen is dubbel. Aan de ene kant vinden dodelijke afrekeningen plaats onder Marokkaanse criminelen in Amsterdam West. Aan de andere kant roepen Amsterdamse stadsdeelbestuurders en Marokkanen gezamenlijk op tot ingrijpen in het criminele circuit.

Dan bedreigen orthodoxe islamieten een Marokkaanse vrouw die in Rotterdam een wijnbar opent, maar verzetten vooral Marokkanen zich tegen deze doodsb bedreigingen. En na de oproep van Geert Wilders voor 'minder Marokkanen' mobiliseert de gemeenschap het doen van aangiften tegen de politicus. Onderwijl nodigen Marokkanen in Rotterdam onder aanvoering van burgemeester Aboutaleb de PVV-aanhang uit in de moskee en aan tafel.

Het beeld is dus tweeledig.

Inderdaad zijn de problemen onder Marokkanen en andere etnische minderheden de laatste decennia nauwelijks veranderd. De werkloosheid blijft hoog, hun startkwalificaties blijven laag. Ook de criminaliteitscijfers zijn nog altijd beduidend hoger dan onder oorspronkelijke Nederlanders.

Daarbij worstelt Nederland met discriminatie en racisme - kijk maar naar het fel gevoerde debat over zwarte piet. Kortom, tegenstellingen en culturele verschillen zullen voorlopig niet verdwijnen. Desondanks zien wij dat bij een groeiend deel van de Nederlandse bevolking de confrontatie en de polarisatie wegtrekken.

De laatste twee onderzoeken van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) laten eveneens een tweeledig beeld zien. Nog in 2012 rapporteerde het SCP dat de segregatie in Nederland toeneemt. Maar een jaar later presenteerde datzelfde bureau een onderzoek waaruit bleek dat er meer onderling vertrouwen tussen etnische minderheden en andere Nederlanders ontstaat. Men gelooft, aldus het SCP, in een gezamenlijke toekomst. Met onze publicatie *Culturele kansen* (oktober 2013) hebben wij deze ogenschijnlijke tegenstelling in een breder kader geplaatst.

Aan de ene kant is Nederland de laatste decennia harder geworden. Zo zijn we eerder ontevreden, stellen we hogere eisen aan onszelf, aan ons werk, aan de overheid, etc. We zijn minder tolerant tegenover storende gedragingen in het sociale verkeer, zoals kleine criminaliteit, overlast van hangjongeren en discriminerende opmerkingen. Aan de andere kant werden we de afgelopen decennia met elkaar initiatiefrijker, mondiger, ondernemender, zelfredzamer. Het aantal toegenomen burgerinitiatieven en

Multiculturele buurten gaan vooruit. Men spreekt mensen uit de eigen etnische groep op hun gedrag aan, men zoekt zelf oplossingen. De segregatie blijft, maar de culturele confrontatie ebt weg. Politici hebben dat nog niet door, menen
Dick de Ruijter en Gabriël van den Brink.

Dick de Ruijter en Gabriël van den Brink zijn de auteurs van 'Culturele kansen. Ondernemende burgers in Amsterdam' (2013).

zzp'ers is daarvan een voorbeeld.

Die hardere samenleving strookt wel degelijk met de toegenomen segregatie. Dat doet zich in de grote steden overigens sterker voor dan in de rest van Nederland. Daarbij gaat de segregatie eerder van de meerderheid van etnische Nederlanders uit dan van minderheden.

Is deze opdeling van bevolkingsgroepen in steden en samenleving een negatieve ontwikkeling? Wellicht schept de toegenomen afstand meer ruimte aan de nieuwkomers om een eigen weg in de samenleving te vinden.

Dat zou na al het multiculturele samenleven wel eens de boodschap van meer participatie kunnen zijn. Dat iedereen van harte welkom is, dat er meer dan genoeg kansen zijn, al moet je die wel zelf pakken. Maar dat betekent niet dat de verscheidene etnische minderheden en andere Nederlanders per se moeten samenleven of deel uit moeten maken van elkaars vriendenkring.

De eis van integratie werd in de samenleving luider geformuleerd dan in de jaren daarvoor. Die tendens illustreert dat het maatschappelijk klimaat inderdaad harder is dan twintig jaar terug. Overigens geldt dat evengoed voor autochtone Nederlanders.

Toch nam het onderling vertrouwen toe en delen de verschillende groepen vaker een gezamenlijke perspectief op de toekomst. Dat komt overeen met een versterkt ondernemerschap onder Nederlanders. Burgers nemen meer dan in het verleden initiatief en tonen zich minder afhankelijk van overheden en instellingen. Die ondernemende houding raakt ook de manier waarop we met culturele verschillen omgaan.

Buurtbewoners pakken vaker samen projecten aan - ongeacht hun afkomst. Dat gebeurt in buurthuizen 'nieuwe stijl' zoals de Meevaart in de Indische Buurt in Amsterdam of de Nieuwe Banier in Rotterdam Noord. Daar werken buurtbewoners van alle gezindten samen. Natuurlijk blijven hun sociale en culturele verschillen over. Maar de houding tegenover die onderlinge verschillen verandert. Veel stedelingen doen er hun voordeel mee.

Inmiddels laten migranten uit multi-etnische wijken zelf al langer een zeker optimisme horen. Ze stellen zich weerbaarder en assertiever op. Ze formuleren steeds vaker een oplossing voor de eigen problemen. Dat zij vaker zakelijke en professionele functies uitoefenen, draagt daar zeker toe bij.

De feiten zijn er ook naar. Zie de Marokkanen die naast het doen van aangiften ook open dagen in de moskee en gezamenlijke maaltijden

organiseren. Of de Marokkanen die het tegen orthodoxe moslims opnemen voor een Marokkaanse eigenares van een wijnbar.

Een jaar geleden demonstreerde een groep van zo'n 500 burgers in Amsterdam Nieuw West tegen het beleid van de Blauwe Moskee. Vijf jaar geleden zou dat waarschijnlijk een demonstratie van autochtone Nederlanders tegen de islam zijn geweest. Nu bestond een meerderheid van de demonstranten uit Marokkanen uit de wijk die publiekelijk ijverde voor een meer open en minder behoudende moskee in de buurt. Dit zijn allemaal tekenen voor een nieuwe omgang met culturele vraagstukken.

Wie - zoals wij - vooral onderzoek doet naar de alledaagse realiteit, ziet dat het tijdperk van culturele confrontatie wegebt. Natuurlijk blijft er discussie over culturele verschillen, maar dat wordt een vanzelfsprekend onderdeel van de samenleving en steeds minder vaak reden tot botsingen. Nederland is ook veel meer over zijn eigen autochtone cultuur gaan nadenken, zie de discussie over zwarte piet.

Wilders blijft hangen in de confrontatie. En dat geldt even goed voor degenen die hem voor Hitler uitmaken of voorstellen om zaken van de PVV niet langer in het parlement te bespreken. Dat is hard tegen hard, een politieke groef waarop we het antwoord wel kennen. Dat is 'oude' politiek.

Het adagium van de doe-democratie is meer burger en minder overheid. Wijken en buurten veranderen tegenwoordig sneller dan politici en bestuurders. Niet langer zijn ze gericht op het uitsluiten van andere groepen en opvattingen, maar op het werken aan gezamenlijke oplossingen. Daarbij hoeft niemand de eigen culturele voorkeuren onder stoelen of banken te steken. Dat brengt Nederland verder dan het oppoetsen van tegenstellingen zoals we in de afgelopen tien jaar zagen. In het omgaan met culturele verschillen kunnen overheden en professionele instellingen inmiddels veel van hun burgers leren, ongeacht hun culturele achtergrond. Bijvoorbeeld waar het gaat om draagvlak, om menselijke maatvoering en om cultureel vakmanschap.

De politiek heeft steeds minder een betekenisvol antwoord op deze ontwikkeling. Daar doelde de Amsterdamse burgemeester ook op toen hij in het tv-programma *Pauw en Witteman* zei dat de omgang met onderlinge verschillen vooral een maatschappelijke opgave is.

Want als burgers het kunnen, leren politici het vroeg of laat ook.